

Delavnica »Digitalizacija«

Povzetek razprave in zapis predlogov

Datum delavnice: 20. 6. 2019

Lokacija: Layerjeva hiša, Kranj

Število udeležencev: 16

1. Povzetek razprave

Udeleženci so uvodoma kot pozitivne primere digitalizacije navedli predvsem: digitalno knjižnico Slovenije, spletni portal Kamra (digitalizacija gradiv in zgodb), zametek digitalizacije nesnovne kulturne dediščine in zavedanje pomembnosti digitalizacije v različnih sferah kulture vključno z Ministrstvom za kulturo.

Osrednja tema delavnice so bile različne nove možnosti digitalizacije, tako digitalizacije procesov kot tudi kulturne produkcije. Ena od skupin je posebej razdelala predlog o centralizaciji arhiva in dostopa do digitalne KD. S centralizacijo arhiva bi preseglili razpršenost, standardizirali zapise, zagotovili bolj smotrno porabo javnih sredstev, povezovanje vpletenih institucij in dostop na enem mestu za končne uporabnike. Z enotnim digitaliziranim arhivom bi pridobili večji obseg digitalizacije, arhiviranih in dostopnih enot KD iz različnih področij (film, gledališče, knjižnice, muzeji, galerije, knjiga, 3D objekti, listinsko gradivo, splet itd.). Pridobili bi tudi večjo uporabnost s strani javnosti, s prihrankom pa bi ostalo več sredstev za kulturno produkcijo. Vloga MK bi bila vzpostavitev, financiranje in zagotavljanje delovanja centralnega arhiva. Druga skupina je to idejo še nadgradila in predlagala 4d digitalizacijo, to je sistem digitalizacije, pri kateri bi končni uporabnik na primer v iskalnik vtipkal Skodelica kave, sistem pa bi mu prikazal vso kulturno produkcijo v Sloveniji na temo Cankarjeve Skodelice kave. Tretja skupina je predlagala idejo, povezano s prečno temo, to je slovenski jezik. Predlagali so razvoj programa za sintezo in prepoznavanje govora. Za velike jezike je to že razvito, ker imajo globalne korporacije interes. Majhni jeziki pa za globalne korporacije ne pridejo v poštev. Izdelan program bi omogočil transkripcijo govora in prepoznavanje vsebine govora. Idealno bi bil javno dostopen z odprto kodo. Možnosti uporabe vidijo ne le v kulturi, temveč tudi v drugih sektorjih, kot je sodstvo, zdravstvo, povesod, kjer so standardizirani procesi. Vloga MK v tem primeru bi bila razpis za razvoj takšnega programa, povezovanje institucij, evalvacija, promocija in spodbujanje nadgradnje. Četrta skupina pa je imela predlog o digitalizaciji na način dopolnjene realnosti. Navedli so primer digitalizacije mesta, ki bi delovala na takšen način, da bi uporabnik prišel do določene točke, npr. do drevesa, ki ga je naslikal slikar, aplikacija bi ga na to opozorila in mu prikazala umetniško delo tistega konkretnega drevesa. S takšno idejo bi zagotovili dostopnost, razpoznavnost mesta, spodbudili nove umetniške izraze in investicije s strani gospodarstva.

Poleg omenjenih so bili dobro sprejeti še predlogi o sistemu kroženja med zaposlenimi na MK in zaposlenimi v javnih zavodih. Sistem mobilnosti, ki bi omogočal kratkoročno izmenjavo zaposlenih, da bi s tem zaposleni lažje stopili v čevlje drugih deležnikov v kulturi, s tem pa gradili tudi svoje profesionalne kompetence. Poleg tega so izrazili naklonjenost do ideje

paralelnega razvoja resničnega in virtualnega doživetja kulture. Udeleženci so v razpravi opozarjali tudi na varovanje podatkov in avtorske pravice.

Manj povezano z osrednjo temo so udeleženci navedli še nekaj administrativnih ovir, ki bi jih kazalo odpraviti. Te so:

- predolgi in preveč zakomplicirani razpisi,
- časovna logika proračuna (razpis se objavi aprila za programe, ki se izvajajo celotno dotično leto),
- povečuje se kompleksnost obrazcev,
- projektni razpisi ne spodbujajo razvoja dejavnosti, temveč projekte, ki ugasnejo po zaključku,
- avtonomija javnih zavodov, direktorji imajo veliko odgovornost, avtonomije pa ne.

2. Zapis predlogov

Delavnico so sestavljale 4 aktivnosti:

- Pozitivna vloga Ministrstva za kulturo v preteklosti
- Ustvarjanje zamisli za izboljšavo / ukinitvev / uvedbo ukrepov
- Ustvarjanje zamisli za digitalizacijo
- Splošna refleksija

Pozitivna vloga Ministrstva za kulturo v preteklosti

Za to aktivnost so udeleženci imeli na voljo podvprašanje:

Navedite primere projektov/aktivnosti, ko je Ministrstvo za kulturo z ukrepi poskrbelo za dostopnost kulture širokemu krogu ljudi. Kaj je omogočilo uspešen odziv ministrstva?

Povzetek razmišljanj:

- MMC trajnostni arhiv
- Zаметki kot platforma – kot dopolnjene resničnosti – za kulturo in turizem
- Obnova kulturne dediščine z EU sredstvi
- Arhiviranje – posamezne inštitucije se trenutno trudijo po svojih močeh
- Hologrami (v povojih)
- QR
- Enotno vnašanje LP v E-MA
- E-način oddaje vlog, poročil in programov
- Dostopnost registra nepremične kulturne dediščine
- Finančna podpora določenim področjem kulture za digitalizacijo
- Zavedanje pomembnosti digitalizacije
- Dostopnost razpisov
- DLIB, digitalizacija knjižnic Slovenije, Kamra
- Zаметki digitalizacije nesnovne kulturne dediščine
- Enotni arhiv kulturne produkcije
- Digitalizacija kinematografov – pomoč

- Finančna spodbude za ohranjanje kulturne dediščine (v digitalnem okolju)
- Ideja programa Ifigenija (za gledališča)
- V prejšnjem Nacionalnem programu za kulturo že vključeno razmišljanje Ministrstva za kulturo o nujnosti digitalizacije na vseh področjih
- (Redka) namenska finančna sredstva za investicije v digitalno opremo
- Virtualni muzej rudarstva
- Kamra – digitalizacija gradiva in zgodbe SLOGI
- Notranji arhivi kulturnih zavodov (fotografije)
- COBISS in BIBLOS

Ustvarjanje zamisli za izboljšavo / ukinitev / uvedbo ukrepov

Za to aktivnost so udeleženci imeli na voljo podvprašanja:

Katere ukrepe bi izboljšali / uvedli / ukinili, če bi imeli:

- *neomejeno količino sredstev;*
- *neomejen dostop do najsodobnejših tehnologij;*
- *neomejena podpora odločevalcev;*
- *neomejen dostop do katere koli prakse / znanja iz tujine?*

Povzetek razmišljanj:

- Strojna oprema
- Interdisciplinarnost možnosti 3D modelov
- Izobraževanja
- Dostopnost za ranljive skupine (gluhi, slabovidni,...)
- Programi za sintezo/prepoznavanje govora (SLO)
- Poenostavitev birokracije
- Virtualna rekonstrukcija dediščine
- Virtualne digitalne retuše
- Nadaljnji razvoj projekta Ifigenija (veliko vloženega potenciala)
- Standardi digitalnih arhivov
- Podkategorija KUV (kulturno umetnostna vzgoja)
- Nastavitev sistemov digitalizacije (od vstopa do končnega uporabnika na večini področij kulture)
- Izboljšanje možnosti financiranja (od opreme do kadrov)
- Izboljšanje in ozaveščanje digitalnega prenosa podatkov za dostopnost do digitalnih vsebin
- Izobraževanje kot ukrep implementacije na široko populacije
- Dostopnost vsebin ranljivim skupinam (slabovidni, gluhi,...)
- Usposobljenost in pridobitev ustreznih kadrov
- Zagotovitev delovnih pogojev za delo in produkcijo
- Skupna platforma za digitalne podatke in vsebine kulturne dediščine, hramba
- Aplikacije za uporabnike, prijazne tehnologije
- Paralelni razvoj resničnega in digitalnega doživetja (virtualnega)
- Vzdrževanje in posodabljanje

- Varovanje podatkov
- Mobilni kadri – »sharing« in »bianco delovno mesto«
- Javni prosti dostop do celotne (digitalizacija) kulturne dediščine
- Nemudoma restavrirati celotno slovensko filmsko dediščino in digitalizirati (zagotoviti ustrezno infrastrukturo in potrebne kadre)
- Dostop do arhiva celotne gledališke produkcije
- Dokončati program Ifigenija (načrtovanje, poročanje, arhiv, spletna prodaja vstopnic)
- Posodobiti predstavitve v muzejih (hologrami)
- Digitalizacija vseh postopkov in procesov ministrstva za kulturo (transparentnost poslovanja)
- Prevetritev, kroženje in izobraževanje javnih uslužbencev – uradnikov na ministrstvih
- Ob nastopu mandata direktorja javnega zavoda mora ta biti seznanjen s proračunom celotnega mandata
- Razvoj programske opreme znotraj javnih zavodov – prosti odstop in uporaba (inventarizacija, katalogizacija, arhiviranje ...)

Ustvarjanje zamisli za digitalizacijo: prednosti, slabosti in zanimivosti digitalizacije

Digitalizacija nas danes spremlja na vsakem koraku. Močno je prisotna tudi v različnih sferah kulture. Spreminja našo izkušnjo, saj tehnologija omogoča drugačen dostop do kulture. Tehnologije so povezane s kulturno produkcijo in širjenjem kulture. Prav tako pa tehnologija omogoča drugačno ustvarjanje, sodelovanje in učenje.

*Za to aktivnost so bili udeleženci povabljeni k razmisleku:
o prednostih, slabostih in zanimivostih, ki jih prinaša digitalizacija.*

Povzetek razmišljanj:

Pozitivne:

- Dostopnost – nove vsebine
- Povezovanje (arhivi, gledališče, dediščina)
- Poglobljena razširitev vsebin in informacij
- Nadgrajevanje dokumentacije
- Povezovanje
- Preglednost
- Dostopnost
- Možnost kopiranja
- Prenos
- Iskanje novega znanja
- Demokratičnost informacij
- Trajnost ohranitev
- Dostopnost od kjerkoli za kogarkoli
- Boljša uporabniška izkušnja
- Ohranjanje informacije, vsebine kulturne dediščine, kulturne produkcije v najširšem smislu

- Dostopnost, povezovanje različnih vrst informacij na enem mestu/npr. nastop-posnetek, monografija, glasba ... /zgodovina ... /4D digitalizacija
- Doživetje – nov način

Negativne:

- Visoki vstopni stroški
- Socializacija – brezosebni stiki
- Fokus oz. prezasičenost z informacijami
- Stabilnost sistemov
- Možnost kopiranja
- »Overload« informacij
- Preverljivost
- Možnost ponarejanja
- Zloraba podatkov
- Parcialne rešitve – nedostopnost analognega gradiva za splošno javnost
- Propadanje analognega gradiva
- Film: problematičnost prenosa analognega gradiva v digitalno
- Dražje vzdrževanje (obnova strojne in programske opreme)
- Elektronski mrk
- Neenotni sistemi za enake/podobne vsebine
- Finančne in kadrovske zahteve/primanjkljaji
- Neurejene avtorske pravice
- Podvajanje nalog/nacionalno, regionalno, občine ...
- Vzdrževanje tehnične opreme

Zanimivo:

- Popestritev analogno – digitalno
- Slovenska kulturna tiskovna agencija
- Sposobnost razumevanja podatkov
- Digitalizacija in regije
- Vprašanje nedostopnosti zaradi avtorskih pravic
- Hologrami – 3D projekcije
- Interaktivne vsebine /aplikacije
- Zgodbe
- Tehnologije – raznolikost, razvoj

Konkretni sistemski predlogi in ukrepi za področje digitalizacije

- Vloga MK: razpis, povezovanje institucij, evalvacija, promocija, spodbujanje nadgradnje
- Ovire: narečja, cena
- Sodelovanje s skupnimi produkcijami ...

- Poenotenje standardov različnih ministrstev in drugih inštitucij (sistem priprave, postopkov naročanja ... navodila) – fleksibilen sistem ... (razlika med zavodom in drugimi inštitucijami)
- Digitalizacija premične dediščine (javni zavodi delajo, vzpostavitev standardov, pogled MK)
- Preglednost in dostopnost nad nacionalnim bogastvom (pomembna identiteta lokalne skupnosti ... inspiracija)

1. Programi za (sintezo/prepoznavanje) govora

- Vključeni jezikovni inštituti, FRI, FERI, FF (slovenisti), medijske hiše
- Zaostanek slovenskega jezika za svetovnimi jeziki, lažje razumevanje, dostopnejše informacije, optimizacija časa
- Cilj: transkripcija govora; predpogoj za nadgradnjo prepoznavanja vsebine
- Izdelan program – javno dostopen (odprta koda), spodbujanje gospodarstva
- Uporaba: zdravstvo, sodstvo, pomoč pri standardiziranih procesih, mediji, zajem podatkov (manjša izguba informacij), ranljive skupine

2. Digitalizacija mesta (npr. Kranj – 3D)

- Javni zavodi/lokalna skupnost/razna ministrstva MK + turistične dejavnosti/zasebniki
- Dostopnost/razpoznavnost mesta/spodbujanje novih umetniških izrazov/investiranje iz strani gospodarstva
- Cilj: digitalno –virtualno mesto z vsemi svojimi zgodovinskimi in kulturnimi značilnostmi
- Končni rezultat: imamo digitalno mesto z virtualnimi obiski in fizičnimi ogledi
- Nov medij: uporablja za prikaz
- Večnivojski ustvarjalni proces
- Analogno in digitalno sodelovanje in povezovanje s tujino
- MK– ključno kot posrednik ter glavni vir pridobivanja finančnih sredstev
- Ključna promocija in izobraževanje (poleg evrov)

3. Nove možnosti

- Sistemska zagotovitev digitalizacije arhivov in produkcije kulturnih izvajalcev (javni zavodi, ljubiteljska kultura, NVO, Film...)
- Pri implementaciji vključenost vseh sektorjev ministrstev, oblik delovanja organizacij ter regijsko (RA)
- Vzpostavitev minimalnih standardov za posamezna področja

4. 4D digitalizacija

- Vsi od produkcije do odločevalcev – arhiv (avtorske pravice, licence), knjižnice, muzeji, gledališča, ljubiteljska kultura, MK
- Povezanost, dostopnost, celovitost informacij, ohranjanje
- Celovite informacija na enem mestu, kvalitetna za uporabnika, optimizacija in poenotenje postopkov
- Število uporabnikov, število digitaliziranih deležnikov, kreativnost in inovativnost uporabe

- Povezovanje vseh deležnikov, obogatene vsebine, večplastno doživljanje dediščine/ 1 tema mnogo vidikov
- 4d platforma – MK
- Tehnična podpora MK (razvoj, vzdrževanje, licence, avtorsko pravo, arhiv)
- Administrator MK iskanje po ključih
- Uporabniki
- Povpraševanje za nove informacije
- Deležniki (zavodi, NVO, produkcija,...) – vsebine, ključi
- Platforma bo zagotovila pogoje sodelovanja in vključenost deležnikov s področja kulture (registracija)
- MK zagotovi platformo, tehnično podporo, administracijo
- Objava neustreznih vsebin, neustrezna digitalizacija, neustrezna kvaliteta, uvajanje cenzure, zajema brezplačne vsebine/financiranje- kako vključiti plačljivost

5. Centralizacija arhiva in dostop do digitalne kulturne dediščine

- Kdo je vključen: vlada RS, DZ, javni zavodi, organi v sestavi
- Katere težave rešuje in cilj: poseganje razpršenosti, standardizacija, bolj smotrna poraba javnih sredstev, večja učinkovitost, povezovanje vpletenih institucij, dostop na enem mestu
- Kako bomo vedeli, da je cilj dosežen: večji obseg digitalizacije, arhiviranih in dostopnih enot kulturne dediščine (film, gledališče, knjižnice, muzeji, galerije, knjiga, 3D-objekti, splet, listinsko gradivo Arhiva RS ...)
- Večja uporabnost s strani javnosti
- Več sredstev za izvajanje kulturne produkcije
- Kaj je drugače/novo: proces sodelovanja – imetniki kulturne dediščine – vhod/izhod/centralni arhiv/dostop/uporabnik (OAIS)
- Vloga MK: vzpostavitev, financiranje in zagotavljanje centralnega arhivskega delovanja, zakonska ureditev
- Ovire: finance, nepripravljenost za sodelovanje imetnikov KD, pomanjkanje kadrov, trajna pripravljenost MK in ostalih deležnikov
- 5 idej za olajšanje postopkov v kulturi: centralizacija arhiva digitalizacija kulturne dediščine in dostopa (knjiga, muzeji, gledališče, film...), digitalizacija procesov in postopkov na MK, realizacija Ifigenije, digitalizacija filmske dediščine omogoči reorganizacijo delovnih procesov, prosti dostop do digitalizacije gradiv za VIZ

Splošna refleksija

- Delavnica še na MK skupaj z ostalimi deležniki
- Uradniki žrtve birokratskega sistema
- Pomembno medresorsko sodelovanje
- Podrejenost MK
- Naučiti se zagovarjati kulturo
- NPK – suveren teritorij
- Zagotoviti stabilnost NPK
- Administrativne ovire
- Predolgi in prezakomplicirani razpisi

- Časovna logika proračuna (razpis za x leto aprila)
- Kompleksnost obrazcev se povečuje, npr. isti vrstni red, podvajanje podatkov, dela
- Projektni razpisi ne spodbujajo razvoja dejavnosti, temveč zgolj projekte
- Avtonomija vodenja zavodov